

Den 2. april 1982 ble hele verden fullstendig besatt av en liten øygruppe som de fleste av oss knapt hadde hørt om før.

Las Malvinas, brølet fra havet

MED ANDRE ORD

Mirko Stopar, 2. apr. 2022

PIRATENE KOMMER! Krigen over øygruppa Las Malvinas – Falklandsøyene – tente en voldsom patriotisk gnist i den argentinske befolkningen og et tilsvarende hat mot britene. Her ser vi argentinske soldater i Port Stanley i april 1982, da avisoverskriftene handlet om angripende britiske «pirater». FOTO: EDUARDO FARRE, REUTERS/NTB STR

Jeg må innrømme at jeg fram til da aldri hadde hørt snakk om Islas Malvinas. Eller, hvis jeg hadde det, så husket jeg det ikke. Jeg var åtte år gammel 2. april 1982. Jeg bodde i Buenos Aires, og den fredagsmorgenen gjorde jeg meg klar til å gå på skolen. Det var alltid fullt kaos om morgenen, vi var tre søsken i skolealder som alle gikk på ulike skoler som lå langt hjemmefra, så vi måtte bli kjørt dit. Faren min gjorde seg klar til dagens oppgaver på kontoret, og mamma var overalt i et forsøk på å hjelpe oss med klærne (jeg kunne fortsatt ikke knyte slipset på skoleuniformen min alene) og gi oss frokost samtidig.

Den morgenen ba pappa oss om å være stille mens han hørte nyhetene på radio. Noe var i gjære.

Allerede ute på gata kunne man fornemme en spesiell stemning. Det høljregnet. Mens faren min kjørte Ford Taunusen, lød euforiske stemmer på radioen, igjen og igjen gjentok de navnet på disse ukjente øyene: «*las Malvinas, las Malvinas*».

Også på skolen fikk jeg følelsen av at det ikke kom til å bli en vanlig dag. På formiddagen kom rektor inn i klasserommet, og med lav stemme snakket hun med lærerinnen vår, som het Isabel. Hun sa til oss at hun måtte i et hastemøte, og at vi fikk klare oss alene en stund. Vi kunne droppe det vi holdt på med, og tegne i stedet. Det ble jeg glad for, for tegning var det jeg likte aller best, særlig tegneserier.

Etter en halvtime kom Isabel tilbake og sa at vi måtte ta på oss skoleuniformsjakka og stille opp i skolegården. Heldigvis regnet det nesten ikke lenger. Klassen min stilte opp slik vi pleide: to rette rader med gutter fra de minste til de eldste med en hellelengde mellom seg. Det var noe militært over de radene. Jeg gikk på en privatskole i Buenos Aires drevet av jesuitter, og det er en kjent sak at jesuittordenen ble stiftet av en militær.

Rektor hilste oss på sin sedvanlige seremonielle måte og sa at fra og med den dagen kom vi til å få innført en ny rutine. Hver morgen skulle vi stille opp, heise flagget og synge Malvinas-marsjen. De satte på en plate, og vi fikk høre marsjen for første gang. Vi var vant til de militære marsjene fra frigjøringen og nasjonalsangen på nasjonaldagene, og denne nye skilte seg ikke veldig ut rent melodisk. Rektor, lærerinnene og prestene leste teksten fra et ark og sang som best de kunne over den instrumentale musikken. Det var tydelig at dette var like nytt for dem som det var for oss.

FALKLANDSKRIGEN: OM FORFATTEREN:

■ 2. april 1982 okkuperte Argentina øygruppa Las Malvinas, også kjent som Falklandsøyene, i Sør-Atlanterhavet. Øyene hadde vært under britisk kontroll siden 1833.

■ De argentinske styrkene kapitulerte for britene 74 dager senere. 255 britiske og rundt 650 argentinske soldater mistet livet.

■ Det argentinske militærdiktaturet, ledet av general Leopoldo Galtieri, var på 1980-tallet i dyp krise, og invasjonen var et forsøk på å gjenvinne støtte i befolkningen.

■ Mirko Stopar er en argentinsk filmskaper og forfatter som har bodd i Norge siden 2001. Hans nyeste film er dokumentaren «En djevel med harpun», som er basert på sakprosa-boken hans «Lars Faen», utgitt på Press i 2019.

Da vi kom inn i klasserommet igjen, måtte vi skrive marsjteksten i skriveboka vår. Jeg husker fortsatt de første versene utenat: «Bak tåketeppe roper vinden, brøler havet, Malvinas Argentinas, vi må ikke glemme dem».

Isabel viste oss øyene på et kart. De lå i nærheten av Patagonia, som jo utvilsomt var en del av landet vårt. 150 år tidligere hadde engelskmennene tatt øygruppen fra oss med makt, og nå hadde vi endelig tatt den tilbake.

Resten av dagen gikk med på å skrive brev til soldatene våre som nå befant seg på Malvinas, hvor de måtte tåle kulda langt hjemmefra. Det var vanskelig å forstå helt hva som foregikk.

Hjemme var det ingen glødende stemning. Faren min brydde seg ikke om politikk, men siden han var opptatt av historie og geografi, tok han på seg å fortelle oss hvor navnet «Malvinas» kom fra: fra sjøfarerne som kom fra St. Maló i Frankrike og oppdaget øygruppen.

På skolen var det helt annerledes. Der handlet alt om Malvinas. Marsjen ble spilt hele tiden – timene, aktivitetene, skoleoppstillingene, alt hadde med Malvinas å gjøre. Selv det vi lekte i friminuttene. Den klassiske «politi og tjuv» ble «argentinerne mot engelskmenn». Hver uke ble det gjort kollekter, og vi sendte brev, sjokolade og varmt vintertøy til soldatene.

Barne-TV etter skolen ble hele tiden avbrutt med kommunikeer fra president Galtieri og de andre hærsjefene som snakket med strenge stemmer. I rikskringkastingens nyhetssending snakket de om hvor ekstremt forberedt våre militærstyrker var, og avisene skrev at engelskmennene ikke engang ville forsøke å forsvare øygruppen, for vi hadde russerne på vår side, og en konfrontasjon kunne lede til tredje verdenskrig.

«I friminuttene ble ‘politi og tjuv’ til ‘argentinere mot engelskmenn’»

Engelskmennene visste heller ingenting om de øyene. De kalte dem «Falklands», og mange trodde de lå et sted utenfor kysten av Skottland. Men blunderne til den argentinske juntaen og deres improviserte invasjon av øygruppen ga den britiske statsministeren en strålende mulighet til å styrke befolkningens selvtillit og avlede oppmerksomheten fra de utallige problemene i hjemlandet med det samme.

For *yes sir*, ikke bare skulle engelskmennene forsvare øyene, de skulle forsvare dem med hud og hår og med en militær innsats man ikke hadde sett maken til siden andre verdenskrig.

Det utviklet seg en rar stemning. På skolen begynte de å lage simuleringer av bombeangrep, og vi lærte hva vi måtte gjøre hjemme hvis flyalarmen gikk. Tegneseriene mine var ikke lenger like uskyldige og fantasifulle som de hadde vært, og inkluderte nå Thatcher, Galtieri og små Pucará-fly med gauchoer bak flyspakene. På radioen sluttet de å spille engelsk musikk. Moren min hadde et drivhus på den tiden, og hun kjørte rundt i en 1955-modell Land Rover-jeep uten tak med rattet på høyre side, som hun brukte til å frakte planter i. For meg og klassekameratene mine var det å kjøre i den britiske jeepen det kuleste i hele verden. Men nå kunne vi ikke bruke den lenger. Hvis dekkene ikke var stukket hull på, var den tagget ned med setninger som «Pirates go home».

En gang ble moren min kastet stein på mens hun sto og ventet på grønt lys. Faren min fikk nok og satte jeepen i garasjen. Og så snakket han til oss barna for første gang om diktaturet. Han fortalte oss hvem medlemmene av juntaen var, og hvordan og hvorfor de satt ved makten. Han fortalte også om en gammel kollega av ham som var aktivist, og som ingen hadde sett på fem år. Jeg vet ikke akkurat hvilken virkning alt dette hadde på meg. Jeg husker at når det ble sagt «de forsvunne», så tenkte jeg på folk som bokstavelig talt forsvant, forduftet som ved et trylleslag, akkurat som i tegneseriene.

«**Vi vinner stadig** fram», sa nyhetsoppleseren hver eneste kveld, og selv pave Johannes Paul II kom til landet for å legge press for å få en slutt på krigen. Men med tiden merket vi at gløden sluknet. Det var tydelig at ting ikke gikk så bra. Fokuset ble flyttet over på landslaget i fotball, som gjorde seg klar til VM i Spania, hvor de skulle forsvare seieren fra siste verdensmesterskap. Plutselig handlet alt om fotball.

Jeg var ikke så veldig interessert i fotball på den tiden, men som nesten alle andre barn kjøpte jeg klistremerkealbumet med alle VM-lagene og lærte meg navnet på alle spillerne. Det må ha vært et betydelig press på landslaget vårt, med Maradona som stjerne og mesteparten av spillerne fra 1978, men som nå var fire år

eldre. De tapte første kamp, men klarte likevel å komme videre til finalerundene. De siste to kampene mot Italia og Brasil hørte vi på skolen, i aulaen alle sammen, med bare lyden fra en radio over forsterkeren. Vi tapte begge kampene, og Maradona ble utvist.

Etter nederlaget i fotball fulgte nederlaget i krigen. Midt i juni ble kapitulasjonen undertegnet, og soldatene våre, det vil si de vernepliktige guttene som ikke hadde mistet livet sør i Atlanterhavet, kom hjem midt på natten, nesten som i skjul, uten noen slags form for ære. Noen år senere ble vi vant til å se dem tigge på togene. Hvis den dumme krigen bidro til noe som helst av det gode, så ble den begynnelsen på slutten av diktaturet.

Galtieri gikk av, og plassen som president ble tatt av en annen, svakere, general. Folk mistet frykten, og den politiske diskusjonen vendte tilbake til hverdagen. Ideen om å gjenopprette demokratiet virket ikke lenger så fjernt. Til slutt, i 1983, ble det holdt valg, og kort tid etter ble militærmedlemmene av juntaen, inkludert Galtieri, stilt for retten og dømt.

Krigens sannheter og hemmeligheter ble brakt for dagen, og mange av dem som støttet Galtieri ved å fylle opp Mai-plassen i begynnelsen av april 1982, skulle angre resten av livet. Vi fikk vite at alle brevene, tegningene, sjokoladene og vinterklærne vi hadde gitt soldatene våre, aldri ble sendt. Det eneste som ikke forandret seg, var bitterheten mot engelskmennene. Da vi slo dem under VM i 1986 med Maradona i gud-modus, var det det nærmeste vi kom en hevn.

I 2001 fikk jeg endelig muligheten til å reise til Malvinas. Å besøke disse øyene er en drøm mange argentinere har, selv om veldig få får muligheten, for det er dyrt og veldig vanskelig å komme seg dit. Jeg kommer aldri til å glemme besøket på den argentinske kirkegården i Darwin, med sine hundretalls hvite kors midt i et trøstesløst, spøkelsesaktig og forblåst landskap, mellom skilt som advarer mot landminer, og pingviner som springer over gresset. Akkurat som jeg aldri kommer til å glemme den regnfulle fredagen i april 1982, da jeg var åtte år og dro hjemmefra til skolen, uten å vite at ingenting ville bli det samme igjen.